

РЕЦЕНЗІЇ

Сворац Степан Дмитрович,

доктор історичних наук,

кандидат юридичних наук, професор,

професор кафедри теорії та історії держави і права

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,

академік Української академії політичних наук

Шутак Ілля Дмитрович,

доктор юридичних наук,

професор кафедри

теорії та історії держави і права

Івано-Франківського університету права

імені Короля Данила Галицького,

Заслужений діяч науки і техніки України

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРАВОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ

[Рецензія на монографію Луцького А. І. Формування та розвиток правової ідеології в Україні: монографія / А. І. Луцький.

– Івано-Франківськ, 2015. – 312 с.]

Перш за все, слід зауважити, що поняття «ідеологія» спочатку сформувалось у рамках таких суспільствознавчих наук, як соціологія та політологія. При цьому, сам процес формування даного поняття перебував як під впливом об'єктивних факторів (під впливом суспільного чи державного ладу, який існував у ті чи інші періоди), так і під впливом суб'єктивних чинників (залежно від рівня розвитку суспільної, групової чи індивідуальної свідомості населення). Якщо вести мову про генезу даного поняття в Україні, то для українців термін «ідеологія» асоціюється з чимось негативним (насамперед, з періодом утвердження та функціонування радянської влади в Україні, яка завдяки ідеологічному чиннику впливала на всі сфери життя і розвитку суспільства та держави.

Екстраполоючись від загального поняття «Ідеологія» до родового поняття «Правова ідеологія», слід зауважити, що, згідно традиційних уявлень, правова ідеологія у буденній правосвідомості характеризується, як щось таке, що насаджується політиками простому народові, щось таке, що не зовсім приємне для виконання. Такий буденний підхід до розуміння ідеології в цілому та правової ідеології зокрема слід змінювати за допомогою активного запровадження доктринального тлумачення даного поняття. Власне таку мету перед собою ставив автор монографії «Формування та розвиток правової ідеології в Україні» Луцький Андрій Іванович.

Актуальність обраної для дослідження проблематики важко переоцінити. З одного боку, актуальним є розкриття історико-правових обставин формування та розвитку феномену правової ідеології, а з іншого боку – виникає об'єктивна потреба у формуванні та запровадженні на усіх рівнях правового регулювання концепції правової ідеології, як доктринальної та нормативно-правової основи визначення подальших напрямів сучасного українського державотворення та правотворення.

Структура монографічного дослідження чітко відповідає хронологічно-проблемному підходу до розуміння процесу формування та розвитку правової ідеології в Україні. Так, у першому розділі здійснюється ґрунтовний аналіз основних етапів формування наукової думки про правову ідеологію, розкриваються основні підходи до її розуміння у вітчизняній теоретико-правовій та філософсько-правовій думці. Інтегративний характер категорії правової ідеології, на думку автора, обумовлюється тим, що вона є саме категорією права та системоутворюючою складовою низки правових дисциплін (філософії права, теорії держави і права, історії політико-правових вчень, соціальної філософії), а отже – на рівні стійких між наукових зв'язків.

Другий розділ присвячений теоретичним проблемам правової ідеології. Піддається чіткому аналізу взаємозв'язок правої ідеології, національної ідеї та політико-правової доктрини. Автор аргументовано доводить вплив правової ідеології на державницьку ідеологію, пропонуючи використовувати в цьому аспекті термін «ідеологія державної демократії», яка акумулює політичні ідеї та цінності, а також впроваджує бажані правові ідеали. Таке формулювання є вкрай слушним, оскільки дозволяє, з одного боку, повноцінно розкрити вплив правової ідеології на державу, а з іншого – рекомендує основні механізми цього впливу.

У третьому розділі аналізуються основні сучасні теоретико-правові та філософсько-правові концепції правової ідеології (зокрема такі, як позитивістка, природничо-правова, екзистенціалістська та феноменологічна). Власне автор не визначає домінування конкретної із них, натомість, формулюється теза про інтегративний характер всіх ідей і течій, як ознака сучасного цивілізованого суспільства. Цінність дослідження полягає в тому, що теоретичну частину наукового дослідження автор доповнює численним емпіричним матеріалом (таблицями та схемами соціальних опитувань), який відображає вплив ідеології на суспільство та ступінь сприйняття правової ідеології пересічними громадянами. Усе це дозволило автору встановити співвідношення між буденним, доктринальним та офіційним розуміннями загального поняття «ідеологія» та родового поняття «правова ідеологія».

Четвертий розділ присвячений історичним особливостям становлення та розвитку правової ідеології в Україні. Визначивши вплив світової філософсько-правової думки на становлення поняття ідеології, автор зосереджує основну увагу на характеристичні основних вітчизняних підходів до поняття ідеології впродовж ХХ ст. Починаючи з аналізу ідеологічної складової політичних програм перших українських партій та ідеологічних трансформацій періоду Української демократичної революції 1917-1921 рр., автор запропонував власне бачення ідеологічної складової національно-визвольного руху. А. І. Луцький здійснив порівняльний аналіз нацистської та більшовицької ідеологій, а також їх негативний вплив на світову цивілізацію.

П'ятий розділ дослідження найцінніший з практичної точки зору, оскільки наводить основні засади імплементації правової ідеології в систему будівництва соціальної правової держави та гармонізації її основних засад з цінностями сучасного громадянського суспільства. Слушним є твердження автора про те, що максимальне використання потенціалу правової ідеології здатне сприяти оптимізації функціонування сучасної правової системи, оскільки саме правова ідеологія є її системоутворюючим елементом.

З практичної точки зору цікавим є дослідження впливу правової ідеології на правосвідомість юриста. Такий вплив прослідковується на основних рівнях правосвідомості: правовій онтології, правовій аксіології та правовій праксеології. Науково

обґрунтовується ідентичність понять «професійна правосвідомість» та «правосвідомість юриста» у галузі права.

Підсумовуючи запропоновані у монографії результати дослідження, слід акцентувати увагу на її суспільній та науковій значимості та затребуваності. Це пояснюється тим, що в сучасних суспільно-політичних умовах вплив правової ідеології на державу і суспільство є визначальним. Саме тому обґрунтовані автором основні положення монографічного дослідження дозволяють сформулювати чіткі підходи до формування, утвердження та подальшого нормативного закріплення правової ідеології України як на конституційному, так і на законодавчому та підзаконному рівнях правового регулювання.

Запропоновані в монографії висновки доповнюють існуючі у вітчизняній теоретико-правовій науці дослідження в сфері юридичної техніки, а також подають об'єктивну картину історико-правової ретроспективи формування та розвитку правової ідеології.

